

Mladenovac na straži: Mesne zajednice nosioci lokalizacije bezbednosnih politika i kampanja za legalizaciju i predaju oružja

Jelena Šapić i Filip Stojanović

REZIME

Ovaj predlog javne politike predstavlja jedan od retkih doprinosa istraživanju ljudske bezbednosti u Mladenovcu. Građani i institucije prepoznali su rasprostranjenost narkomanije, neispravnost pijaće vode, nezaposlenost, porodično i rodno zasnovano nasilje i govor mržnje na internetu kao glavne pretnje po bezbednost. U Mladenovcu se 2013. godine dogodilo jedno od najvećih masovnih ubistava vatrenim oružjem što je dovelo do preispitivanja zakonskih odredbi o posedovanju oružja. Izmjenama ovog zakona otvoreni su i problemi rasprostranjenosti oružja u Srbiji, pre svega ilegalnog. Rezultati istraživanja pokazuju da postojeći lokalni institucionalni mehanizmi, kao što su sistem saveta mesnih zajednica i policija u zajednici mogu doprineti boljoj informisanosti i aktivnijem uključivanju građana u podizanje bezbednosti u svojim sredinama. Formiranje multi-sektorskog tela je neophodno da bi se efikasno i koordinisano odgovorilo na brojne bezbednosne pretnje u Mladenovcu. Otkup ilegalnog oružja od strane državnih institucija i smanjenje poreskog opterećenja prepoznato je kao podsticajna mera koja bi u uslovima loše ekonomske situacije doprinela većem stepenu legalizacije oružja. Insistiranje na posledicama njegove neodgovorne upotrebe, bilo da je u legalnom ili u ilegalnom vlasništvu, može motivisati građane da predaju oružje čime bi se izvršila i prevencija oružanih ubistava.

UVOD

Ljudska bezbednost u Mladenovcu, u jednoj od većih beogradskih opština, nije do sada bila predmet istraživanja. Prema medijskim izveštajima, u poslednjih pet godina, rasprostranjenost narkomanije¹ i neispravnosti pijaće vode² identifikovani su kao kontinuirani problemi Mladenovca. O pitanjima bezbednosti građana raspravljano je takođe u kontekstu doseljavanja romske populacije sa drugih opština u Mladenovac, zatim u vezi sa izgradnjom prihvatnog centra za migrante i u vezi sa masovnim ubistvom u Velikoj Ivanči. Tokom 2009. godine u Mladenovac je raseljen deo Roma koji su izmešteni iz divljeg naselja ispod mosta Gazela.³ Pokušaji da se otvori regionalni Centar za azil u nekadašnjoj kasarni u Maloj Vrbici izazvali su protivljenje građana Mladenovca.⁴ Početkom 2013. dogodilo se jedno od najvećih masovnih ubistava u kojem je četrnaest osoba izgubilo život.⁵ Ovo ubistvo, počinjeno legalnim vatrenim oružjem,⁶ izazvalo je oštre osude javnosti i tadašnjeg premijera i dovelo je, između ostalog, do preispitivanja zakonske regulative u vezi sa izdavanjem dozvola za posedovanje oružja.⁷ Prevencija masovnih ubistava je bila jedan od povoda za pooštavanje Zakona o oružju i municiji.⁸

Koji su ključni bezbednosni problemi u Mladenovcu? Da li je i zašto vatreno oružje rasprostranjeno u ovoj beogradskoj opštini? Koji su motivi građana da poseduju oružje? Koji su načini da se poboljšaju kampanje za legalizaciju i posedovanje oružja? Ovo su samo neka od pitanja o kojima je tim Centra za istraživanje javnih politika diskutovao sa građanima i predstavnicima lokalne samouprave, udruženja i organizacija civilnog društva iz Mladenovca u septembru ove godine.⁹ Cilj ovog predloga javne politike jeste da, na osnovu ovog terenskog istraživanja i dostupnih sekundarnih podataka, definiše preporuke za unapređivanje lokalne bezbednosti i identifikuje mehanizme koji bi efikasno doprineli smanjivanju broja ilegalnog oružja u lokalnim zajednicama. Predlog javne politike je organizovan u tri tematske celine – lokalni bezbednosni kontekst opštine Mladenovac, posedovanje i rasprostranjenost oružja u Mladenovcu i u Srbiji, i načini lokalizovanja kampanja za legalizaciju i posedovanje oružja u narednom periodu.

Pored izazova koje su registrovali mediji, nalazi istraživanja CENTRA pokazuju da ljudsku bezbednost u Mladenovcu ugrožavaju i nezaposlenost, fizičko nasilje, govor mržnje i lažno predstavljanje na internetu, a da su posebno ugrožene društvene grupe deca i mladi, stara lica (posebno iz ruralnih područja) i osobe sa invaliditetom. Iako oružje ne predstavlja pretnju po bezbednost građana u Mladenovcu, ono je instrument kojim su druga krivična dela i prekršaji izvršeni. Građani ove opštine poseduju vatreno oružje zbog rekreacije i lične bezbednosti i zaštite lične imovine, dok bi ga predali zbog visokih poreza i skupih lekarskih pregleda. Načini da se kampanje lokalizuju, a samim tim građani motivišu da predaju ilegalno oružje, su: proaktivno delovanje saveta mesnih zajednica i policije prema građanima, promocija odgovornog korišćenja oružja od strane sportskih klubova i lovačkih udruženja i korišćenje društvenih mreža kao najefikasnijeg načina razmene informacija u današnjem svetu.

1 „Slab odziv zavisnika“, *Danas*, dostupno na: <http://bit.ly/2xUAX52>, pristupljeno: 10. oktobra 2017; „Stop narkodilerima“, *Mladenovac Info*, dostupno na: <http://bit.ly/2yEBhug>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

2 „Mladenovac: Problem zagađenosti starih bunara i manjih vodovoda“, *National Geographic*, dostupno na: <http://bit.ly/2gU8gRr>, pristupljeno: 10. oktobra 2017; „Mladenovac: Iz slavina teče mutno, nadležni bez odgovora“, *Večernje Novosti*, dostupno na: <http://bit.ly/2l4mdAU>, pristupljeno: 10. oktobra 2017; „Skandal u Mladenovcu: Građani nemaju prava da znaju da li piju neispravnu vodu“, *Blic*, dostupno na: <http://bit.ly/2znEyLt>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

3 „Mladenovac: Blokiral put protestujući protiv gradnje Centra za azilante“, *Blic*, dostupno na: <http://bit.ly/2yWMFCG>, pristupljeno: 10. oktobra 2017; „U Mladenovcu neće migrante za svoje komšije“, *N1*, dostupno na: <http://bit.ly/2yCi2iQ>, pristupljeno: 10. oktobra 2017; „Demokrate i Dveri zajedno na protestu protiv azilanata“, *Blic*, dostupno na: <http://bit.ly/2x9PbAR>, pristupljeno: 10. oktobra 2017. Dodatno, svi pojmovi u ovom tekstu odnose se podjednako na osobe ženskog i muškog pola.

4 „Masakr kod Mladenovca: Ubio sina i još 12 komšija, pa pucao u sebe i suprugu“, *Blic*, dostupno na: <http://bit.ly/2zosvgS>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

5 „Raseljeno naselje ispod Gazele“, *Vreme*, dostupno na <http://bit.ly/2zRl5mu>, pristupljeno 12. oktobra 2017.

6 Pojmovi vatreno oružje i oružje u tekstu imaju podjednako značenje, a odnose se na lako i malokalibarsko oružje (eng. *small arms and light weapons* – SALW).

7 Blic, „Masakr kod Mladenovca: Ubio sina i još 12 komšija, pa pucao u sebe i suprugu“.

8 Zakon o oružju i municiji, „Sl. glasnik RS“, br. 20/2015.

9 Istraživanje je sprovedeno 6. septembra 2017. godine u formi dve fokus grupe sa ukupno 17 učesnika.

Istraživanje je deo projekta „Građani na straži: Učešće javnosti i lokalizacija sektora bezbednosti“ koji Centar za istraživanje javnih politika realizuje uz podršku Odeljenja za demokratizaciju pri Misiji OEBS-a u Srbiji. Pored Mladenovca, projekat je sproveden u još dve lokalne zajednice – u Zemunu i Nišu, sa ciljem ispitivanja mogućnosti lokalizacije kampanja za legalizovanje i predaju vatrenog oružja u Srbiji. Takođe, cilj je bio da se identifikuju mogućnosti lokalnih zajednica za učešće u kampanjama. Ovaj projekat se oslanja na dugogodišnja istraživanja Centra o uticaju lakog i malokalibarskog oružja na ljudsku bezbednost („Rodno zasnovano nasilje i zloupotreba oružja“ (2017), „Posedovanje vatrenog oružja i ljudska bezbednost: Da li nas oružje štiti ili plaši“ (2016), „Oružje na meti“ (2014)).

LJUDSKA BEZBEDNOST GRAĐANA MLADENOVCA

Građani i predstavnici institucija i organizacija prepoznali su između ostalog nezaposlenost, porodično i rodno zasnovano nasilje, govor mržnje na internetu, neispravnost pijaće vode kao **glavne pretnje po bezbednost**, koje su, za potrebe ove analize, sagledane u kontekstu dimenzija ljudske bezbednosti (ekonomska, lična, zdravstvena bezbednost, bezbednost zajednice i hrane).

Dugogodišnji proces socio-ekonomskih transformacija stvorio je osećaj *ekonomske nebezbednosti* kod građana. Nekada industrijska sredina,¹⁰ Mladenovac se danas suočava sa visokom stopom nezaposlenosti. Prema podacima Nacionalne službe za zapošljavanje za jun 2016. godine, 5.703 osobe od ukupno 53.050 stanovnika Mladenovca¹¹ je nezaposleno što je manje od nacionalnog proseka. Od toga, 49,9 procenta čine žene, 25,6 procenta mladi, a 26,8 procenta su stariji od 50 godina. U ukupnom broju nezaposlenih njih 68,2 procenta je dugoročno nezaposleno.¹² Učesnici istraživanja su rekli da rasprostranjena i ukorenjena nezaposlenost među Mladenovčanima utiče na nezadovoljstvo i osećaj ograničenih mogućnosti za lični razvoj u lokalnoj zajednici.

Među primerima ugrožavanja *lične bezbednosti* navedene su tuče, vršnjačko, porodično i rodno zasnovano nasilje. Tuče se dešavaju u blizini kafana i noćnih klubova, najčešće između mladih. Sagovornici ističu nedostatak pravovremenog delovanja policije u takvim situacijama i probleme na koje nailaze ukoliko se odluče da prijave ovakve i slične incidente. Naime, osobe koje prijave nasilje ne osećaju se zaštićeno, već naprotiv, izloženo daljem ispitivanju od strane policije i potencijalnim pretnjama samih počinioca incidenta.¹³

U Mladenovcu je od 2015. do 2017. prijavljen 171 slučaj porodičnog i rodno zasnovanog nasilja.¹⁴ U toku 2016. godine, Osnovnom javnom tužilaštvu u opštini podneta je krivična prijava protiv 176 lica, a Gradskom centru za socijalni rad, odeljenju u Mladenovcu, 103 prijave za nasilje.¹⁵ Kako je rečeno u razgovorima sa predstavnicima institucija i organizacija, Mladenovac je

10 „Mladenovac - grad u kojem nema Praznika rada“, *Aljazeera Balkans*, dostupno na: <http://bit.ly/2gTRwtX>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

11 „O Mladenovcu“, Gradska opština Mladenovac, dostupno na: <http://bit.ly/2xTxbz5>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

12 „U Mladenovcu otvoren Klub za traženje posla“, *Nacionalna služba za zapošljavanje*, dostupno na: <http://bit.ly/2yDmyPY>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

13 Da ovo nije izolovan slučaj pokazuje i Centrovo istraživanje sprovedeno u Kraljevu što za posledicu ima neprijavlivanje slučajeva nasilja od strane građana. Jelena Šapić i Filip Stojanović, *Rodno zasnovano nasilje: Posledice po ljudsku bezbednost u Kraljevu*, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd: Mart, 2017.

14 Podaci Gradskog centra za socijalni rad, odeljenja u Mladenovcu, kojima raspolaže Centar za zaštitu ljudskih i manjinskih prava i vrednosti „OKO“ iz Mladenovca.

15 Podaci Osnovnog javnog tužilaštva u Mladenovcu kojima raspolaže Centar za zaštitu ljudskih i manjinskih prava i vrednosti „OKO“ iz Mladenovca.

beogradska opština sa najvećim procentom prijavljenog porodičnog i rodno zasnovanog nasilja bez epiloga. U porodičnom nasilju posebno trpe deca koja su izložena sekundarnoj traumatizaciji i viktimizaciji. Praksa pokazuje da deca bivaju uključena u sudske procese čime se iznova izlažu traumi, a da često proces rehabilitacije izostaje. Pored toga u Mladenovcu su zabeleženi i slučajevi nasilja nad decom, odnosno fizičko maltretiranje i zlostavljanje. Građani ne vide oružje kao direktnu pretnju po sopstvenu bezbednost već o njemu govore kao oruđu za izvršenje kriminalnih dela i prekršaja u Mladenovcu. Ubistvo u Velikoj Ivanči građani ne pominju u kontekstu posedovanja oružja. Nasuprot tome, ovo ubistvo se među predstavnicima institucija kao što su Centar za smeštaj i dnevni boravak dece i omladine ometene u razvoju, radno telo za rodnu ravnopravnost i gradska uprava citira kao najvažniji razlog za brigu o rasprostranjenosti vatrenog oružja i merama za suzbijanje rasprostranjenosti nelegalnog oružja.

Pored toga, građani kao pretnju po ličnu bezbednost, posebno dece i mladih, navode prekomerno korišćenje društvenih mreža i mobilnih aplikacija. Učesnici istraživanja smatraju da je privatnost pojedinaca narušena, a da su u porastu govor mržnje i lažno predstavljanje na internetu koji mogu imati dugoročne neželjene posledice poput zlostavljanja i pedofilije. Narkomanija i preveliki broj pasa lualica na ulicama Mladenovca su pretnje koje prožimaju i ličnu i *zdravstvenu* bezbednost.

Bezbednost *zajednice* je, prema navodima učesnika istraživanja, dovedena u pitanje doseljavanjem grupe ljudi koji se po etničkoj i nacionalnoj pripadnosti razlikuju od većinskog stanovništva u Mladenovcu. Prvo su 2009. doseljeni Romi iz nehidijenskih naselja ispod mosta „Gazela“, za koje meštani tvrde da imaju drugačije obrasce ponašanja od domicilne zajednice Roma, a potom su od 2013. do 2015. godine pokušaji da se smeste izbeglice i migranti u nekadašnjoj kasarni u Maloj Vrbici pored Mladenovca izazvali proteste meštana. Građani Mladenovca usprotivili su se izgradnji prihvatnog centra za migrante citirajući bezbednosne probleme, čime je na kraju i sprečeno otvaranje centra.¹⁶

Na kraju, nesigurnost oko ispravnosti *vode* i kvaliteta *hrane* su dugoročni izvori pretnje po ljudsku bezbednost građana Mladenovca. Sagovornici tvrde da neadekvatna kontrola i rasprostranjenost nebezbednih prehrambenih proizvoda i vode može imati dalekosežne posledice, ne samo po zdravlje pojedinca, već i po javno zdravlje zajednice.

Na pitanje o **ugroženim grupama**, učesnici istraživanja su, pored dece i mladih, izdvojili i stara lica (posebno sa sela)¹⁷ i osobe sa invaliditetom. Faktori ugroženosti za ove dve grupe ogledaju se u ekonomskoj neizvesnosti, i u ograničenim pristupima resursima – socijalnoj zaštiti i/ili uslugama komercijalnog karaktera. Ograničen pristup uslugama komercijalnog karaktera poput trgovine ogleda se u nepostojanju prodavnica ili u njihovoj udaljenosti od domaćinstava u ruralnim područjima, odnosno u nepostojanju rampi i prilaza prodavnicama i/ili drugim objektima.

Opažanja lokalne bezbednosne dinamike između građana i predstavnika institucija i organizacija se razlikuju na osi urbano-ruralno. Građani pripisuju veći stepen bezbednosnih rizika **gradskim sredinama** nego ruralnim, dok predstavnici institucija uočavaju širi raspon rizika u **ruralnim područjima**

16 N1, „U Mladenovcu neće migrante za svoje komšije“.

17 Opština Mladenovac ima 15 seoskih, 4 prigradskih i 5 gradskih mesnih zajednica. Gradska opština Mladenovac, „O Mladenovcu“ kako je predviđeno, kada je predviđeno i pod kontrolom ovlašćenih lica (član 2 stav 3).

koji neretko obuhvataju i krađe sa privatnih poseda, šumske i poljske krađe.

Lokalna samouprava je osnovala mesne zajednice koje mogu uspostaviti savete.¹⁸ Prema rečima predstavnika institucija, upravo **saveti mesnih zajednica** su otpočeli direktnu saradnju sa nadležnim policijskim službenicima u razmeni informacija, identifikovanju, prevenciji i otklanjanju pretnji po bezbednost građana.¹⁹ Oni tvrde da se od mesnog do opštinskog nivoa insistira se na **institucionalnom pristupu bezbednosnim problemima i uskoj i koordinisanoj saradnji među nadležnim institucijama.**

POSEDOVANJE I RASPROSTRANJENOST VATRENOG ORUŽJA U MLADENOVCU

Podaci Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) Republike Srbije pokazuju da 168.811 lica u zemlji poseduje dva ili više komada oružja.²⁰ U slučaju Mladenovca, taj broj iznosi 1.229 što je u proseku 2.3 komada oružja na 100 stanovnika ove gradske opštine, što je i 30 puta niže od republičkog proseka.²¹ Dodatno, 317.947 osoba na teritoriji Srbije poseduje lovačko oružje uključujući i 2.127 lica iz Mladenovca.²² Lokalno lovačko udruženje „Varovnice” okuplja 550 članova²³ od kojih svako, prema podacima udruženja, u proseku poseduje po dve puške.

Obim vatrenog oružja, a pre svega ilegalnog, predstavljao je uz prevenciju masovnih ubistava glavni razlog za donošenje novog Zakona o oružju i municiji. Procene govore da se u ilegalnom posedu na teritoriji Srbije nalazi između 200.000 do 900.000 komada oružja. Da bi se ovaj broj znatno smanjio, pored jačanja zakonskog okvira, organizovano je prikupljanje nelegalnog oružja kroz kampanje i akcije za predaju i legalizaciju oružja.²⁴ U periodu od 1992. do 2016. godine pokrenuto je sedam kampanja u kojima je prikupljeno oko 100.000 komada.²⁵ Građani, koji su predali ilegalno vatreno oružje tom prilikom, bili su oslobođeni krivične odgovornosti i prekršajnog gonjenja. Pored toga, Ministarstvo unutrašnjih poslova i policija sprovodi akcije u borbi protiv organizovanog kriminala u kojima se zaplene značajne količine oružja. Primera radi, u akciji Ares, koja je obuhvatila i opštinu Mladenovac, iz jula ove godine zaplenjeno je 65 komada oružja i 3000 komada municije.²⁶

Na pitanje koji su **uzroci rasprostranjenosti oružja u Srbiji**, građani i predstavnici institucija i organizacija su izdvojili tradiciju, ratove i nasledstvo. Tradicija ili kultura oružja predstavljaju širok koncept kojim se opisuju kulturološki elementi koji iz različitih razloga favorizuju prisustvo, posedovanje i/ili korišćenje oružja među pojedincima ili grupama u društvu.²⁷ U takvim slučajevima oružje ima personalnu vrednost jer predstavlja statusni

18 „Mesne zajednice”, Gradska opština Mladenovac, dostupno na: <http://bit.ly/2xTM84c>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

19 Rezultati rada policijske uprave za područje Mladenovca su dati u izveštaju i prezentovani odbornicima, ali nisu dostupni javnosti.

20 Podaci koje je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije dostavilo na zahtev Centra za istraživanje javnih politika.

21 “Mapped: The countries with the most guns (no prizes for guessing #1”, The Telegraph, dostupno na: <http://bit.ly/2eUsnjK>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

22 Podaci koje je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije dostavilo na zahtev Centra za istraživanje javnih politika.

23 Lovačko udruženje „Varovnice”, <http://bit.ly/2gqbE69>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

24 Marina Tadić, Posedovanje vatrenog oružja i ljudska bezbednost: Da li nas oružje štiti ili plaši?, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd: Novembar 2016, str. 2.

25 Tadić, Posedovanje vatrenog oružja i ljudska bezbednost, Ibid, str. 3.

26 „Ares: MUP objavio ko je uhapšen i šta je zaplenjeno”, B92, dostupno na: <http://bit.ly/2zE4blP>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

27 Vladimir Cvetković, „Serbian Society and Gun Culture”, Sociologija, Vol. XLVIII (2006), N° 1, str. 41.

28 “The rifle has the devil inside”, Gun Culture in South Eastern Europe, SEESAC, May 2006, p. 1.

simbol i potvrdu maskuliniteta.²⁸ I dok ga jedni zbog tradicije kupuju, drugi ga nasleđuju. Kada je reč o ratovima, posledice '90-ih se ogledaju i u prilivu oružja sa ratišta čiji tačan broj i dalji tok ostaju nepoznati.

Učesnici istraživanja su naveli rekreaciju (lov i sport), ličnu bezbednost i zaštitu imovine kao glavne **motive za posedovanje oružja među građanima u Mladenovcu**. Predstavnici lovačkog udruženja tvrde da je s obzirom na brojnost lovaca i „cevi“, neophodno pravovremeno upoznavanje lovaca sa pravilima i načinima izvođenja lova, kako bi se predupredile neželjene posledice. Sa druge strane, streljački klub „Filip Kljajić“, prema rečima predstavnika kluba, kontinuirano radi na izgradnji kulture odgovorne upotrebe oružja, posebno među mladima. On takođe smatra da su sport i lov jedina dva načina da se legalno oružje ne koristi na ulicama i proslavama. Naposletku, osećaj sveopšte nesigurnosti može biti motiv da pojedinac nabavi oružje kako bi zaštitio sebe, svoju porodicu i imovinu. Iako oružje u ovom slučaju može pružiti osećaj sigurnosti, bilo kakva upotreba vatrenog oružja imala bi posledice po onoga ko bi ga upotrebio. Dodatno prisustvo oružja u kući je nekada posmatrano i kao izvor pretnji, posebno kada se ono, kao što je primećeno u nekim mladenovačkim domaćinstvima, ne čuva na propisan način.

Učesnici istraživanja identifikovali su finansijske aspekte posedovanja oružja – visoke poreze i skupe lekarske preglede – kao **glavni motiv, tj. razlog da ga građani predaju policiji**. Prema mišljenju sagovornika, visoki porezi na posedovanje oružja mogu doprineti smanjivanju njegove rasprostranjenosti. U Mladenovcu je već uočeno je da se zbog visine postojećih taksi, nasleđeno oružje vraća uz izjavu novog vlasnika da ga se odriče bez nadonaknade. Sa druge strane, u prethodnim Centrovim istraživanjima podaci su ukazali da visoki porezi ne doprinose većim efektima legalizacije oružja.²⁹ Postojeće krivično-pravne sankcije za nelegalno posedovanje oružja su takođe visoke, što ponovo ne utiče na držaoce nelegalnog oružja da ga legalizuju ili ga se odreknu u korist Republike Srbije. Lovci strahuju da bi moglo doći do opadanja članstva u narednom periodu usled skupih obaveznih zdravstvenih pregleda uvedenih novim Zakonom o oružju i municiji.

29 Danijela Spasić i Marina Tadić, Rodno zasnovano nasilje i zloupotreba oružja, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd: 2017; „Srbija puna oružja: Legalizovan tek svaki pištolj“, 021, dostupno na: <http://bit.ly/2yOAg34>, pristupljeno: 15. oktobra 2017.

30 Podaci koje je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije dostavilo na zahtev Centra za istraživanje javnih politika po osnovu Zakona o slobonom pristupu informacijama od javnog značaja (Sl. glasnik RS, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010).

NAČINI LOKALIZACIJE KAMAPANJA ZA LEGALIZACIJU I PREDAJU ORUŽJA

U toku pet nacionalnih kampanja za legalizaciju i predaju oružja (2003, 2007, 2015, 2016, 2017), 195 komada oružja je predato policiji u Mladenovcu.³⁰ Učesnici istraživanja smatraju da aktivno delovanje lokalnih aktera može doprineti daljem smanjivanju broja ilegalnog oružja. Na primeru svoje opštine oni su izdvojili nekoliko načina da se buduće kampanje za legalizaciju i predaju oružja prilagode lokalnim kontekstima.

Predstavnici lokalne samouprave identifikovali su pre svega **institucionalne mehanizme**, poput saveta mesnih zajednica i policije u zajednici, kao efikasne načine za informisanje građana o raspisanim kampanjama i o posledicama nesavesnog korišćenja i držanja oružja. Oni smatraju da su tribine u mesnim zajednicama pogodan metod da se građani obaveste i da u razgovoru sa stručnjacima dobiju sve potrebne informacije. U toku razgovora sa predstavnicima institucija, rečeno je da će se u narednom periodu razmotriti mogućnost da Mladenovac kao gradska opština oformi svoj Lokalni savet za bezbednost.

Sportske organizacije vide sebe kao promotere kulture odgovornog korišćenja vatrenog oružja kroz **treninge i takmičenja u streljaštvu**. Lovci svoj doprinos sagledavaju iz ugla organizovanja **društveno korisnih akcija** (npr. čišćenje grada) i **širenja informacija o raspisanim kampanjama među svojim sugrađanima** time što bi se informacije o njenom trajanju i elementima prvo objavile u sredstvima njihovog informisanja (lovački listovi). Ovako udruženo delovanje različitih aktera na povećanju ljudske bezbednosti je do sada primenjeno u podizanju svesti od opasnosti u saobraćaju u Mladenovcu.

Građani smatraju da nisu informisani o kampanjama legalizacije oružja što pripisuju nedovoljnoj medijskoj promociji i nedostatku razmene informacija između institucija i medija. Stoga, oni smatraju da bi kampanja za legalizaciju i predaju vatrenog oružja mogla biti efikasna ukoliko bi se sprovela na **društvenim mrežama**. Prema njihovim rečima, resorno ministarstvo bi inicijalno podelilo osnovne informacije o oružju i kampanji koje bi dalje delili drugi korisnici društvenih mreža. Na taj način, uz minimalne troškove, relevantne informacije o predaji ilegalnog oružja bi stigle do velikog broja ljudi u različitim delovima Srbije.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Da bi se efikasno i aktivno radilo na unapređenju lokalne bezbednosti u Mladenovcu, neophodno je sistematski i koordinisano odgovoriti na izazove, rizike i pretnje ljudskoj bezbednosti. Koraci u ovom smeru su već učinjeni i u narednom periodu bi trebalo više insistirati na **multi-sektorskom pristupu problemima**. Jedan od načina jeste **formiranje tela kao što je Lokalni savet za bezbednost** koji bi formalizovao sastanke različitih institucija, razmenu informacija i strateško otklanjanje različitih problema u lokalnoj zajednici (kroz formulisanje lokalnih akcionih planova). U rad saveta, pored predstavnika lokalnih institucija, trebalo bi **uključiti i predstavnike civilnog društva** koji bi bili partneri u identifikovanju bezbednosnih rizika i informisanju građana o mogućim posledicama rizičnog ponašanja. Treba napomenuti da je gradska opština Zemun iskoristila odredbe Zakona o policiji³¹ koji se odnose na koncept policije u zajednici da osnuje ovakvo savetodavno telo. Lokalni savet za bezbednost u ovoj beogradskoj opštini oformljen je 2015. godine³² i do danas služi kao model za unapređenje bezbednosti i razmenu informacija među institucijama.

31 Član 27, Zakon o policiji, «Sl. glasnik RS», br. 6/2016.

32 „Obrazovan Savet za bezbednost GO Zemun“, Gradska opština Zemun, dostupno na: <http://bit.ly/2hScLFs>, pristupljeno: 10. oktobra 2017.

Istraživanje je ukazalo na izražen osećaj ekonomske nebezbednosti i institucionalno pamćenje masovnog ubistva u Velikoj Ivanči, koji mogu biti značajni za dalje rešavanje problema rasprostranjenosti oružja. Naime, predlog koji je i formulisan u toku razgovora sa građanima, jeste **otkup ilegalnog oružja od strane državnih institucija** kao podsticajna mera u uslovima loše ekonomske situacije. **Smanjenje poreskog opterećenja** doprinelo bi većem stepenu legalizacije oružja. Kada je reč o institucionalnom pamćenju slučaja iz Velike Ivanče, **insistiranjem na posledicama neodgovorne upotrebe vartnog oružja**, bilo da je u legalnom ili u ilegalnom vlasništvu, građani se mogu motivisati da predaju svoje komade policiji čime se vrši i prevencija oružanih ubistava.

Postojeći lokalni institucionalni mehanizmi, kao što su **sistem saveta mesnih zajednica i policije u zajednici** mogu biti od pomoći u jačanju poverenja u institucije, istovremeno **povećavajući mogućnost da građani budu bolje informisani i aktivno uključeni u svoje zajednice**. To je ujedno i razlog zašto bi mesne zajednice i tribine u njihovoj organizaciji mogle da imaju značajnu ulogu u lokalizaciji kampanja za predaju i legalizaciju oružja. Na tribinama bi se moglo govoriti o opasnostima neadekvatnog rukovanja vatrenom oružjem i nesavesnog držanja, potom promovisati transparentan i „prijateljski“ rad lokalnih policijskih stanica u cilju jačanja poverenja građana prema institucijama koje treba da se brinu o njihovoj bezbednosti. Na ovaj način bi se prenebrege slaba medijska praćenost kampanja i nedovoljna informisanost zajednice o elementima kampanje (oslobađanje od krivične odgovornosti i prekršajnog gonjenja) i posledicama nesavesnog rukovanja vatrenim oružjem.

Centar za istraživanje javnih politika (CENTAR) je nevladina organizacija istraživačkog usmerenja (think tank), osnovana 2010. godine, koja se bavi ispitivanjem raznih aspekata bezbednosnog i socio ekonomskog statusa građana sa ciljem da utiče na poboljšanje primene javnih politika ili njihovu promenu.

Glavni cilj CENTRA je da svojim istraživanjima osvetli stvarne potrebe građana, i na taj način pomogne relevantnim donosiocima odluka da politike formulišu sa stanovišta „perspektive krajnjeg korisnika“, odnosno građana.

CENTAR neguje multi-disciplinarni pristup i u prvi plan stavlja terenska istraživanja jer smatra da je za dubinsko sagledavanje problema i formulisanje održivih javnih politika važno sagledati problematiku i sa centralnog i sa lokalnog nivoa.

CENTAR je do sredine 2017. godine sproveo više od 20 projekata, uključujući i one na regionalnom nivou. Njegovi projekti podržani su od strane međunarodnih organizacija i agencija (OEBS, UNDP, UNICEF, UNOPS, DCAF), vladinih organizacija i kancelarija, ministarstava, privatnih donatora – SDC i OSI, i inostranih akademskih institucija, kao i kroz programe poput Matre ambasade kraljevine Holandije u Srbiji. CENTAR je dobitnik granta za organizacioni razvoj Think Tank Fund Fondacije instituta za otvoreno društvo.

Jelena Šapić i Filip Stojanović, *Mladenovac na straži: Mesne zajednice nosioci lokalizacije bezbednosne politike i kampanja za legalizaciju i predaju oružja*, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd, novembar 2017.

O AUTORIMA

Jelena Šapić je istraživačica u Centru za istraživanje javnih politika od novembra 2015. godine. Master studije na odseku za međunarodne odnose i evropske studije završila je 2014. godine kao stipendista Centralno-evropskog univerziteta. Prethodno je diplomirala na Fakultetu političkih nauka, smer međunarodni odnosi. Bila je stipendista Fonda za mlade talente Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije, kao i Fondacije Dragoslav Srejić za mlade talente. Pohađala je Studije budućnosti Beogradske otvorene škole i letnju školu o terorizmu i borbi protiv terorizma u Olimpiji (Grčka). Takođe, učestvovala je u TRAIN programu za Zapadni Balkan Nemačkog saveta za međunarodne odnose (DGAP).

Filip Stojanović je istraživač CENTRA od oktobra 2016. godine. Master i osnovne studije završio je na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu. Od januara do oktobra 2015. godine angažovan je kao student demonstrator na Fakultetu bezbednosti na predmetima Sistemi bezbednosti, Obaveštajne i bezbednosne služne i Uvod u studije bezbednosti, dok je od marta do septembra 2015. godine bio stažista u Programu Ujedinjenih nacija za razvoj – UNDP na projektu „Unapređena otpornost za odgovor na vanredne situacije“. Završio je Zimsku školu međunarodnih odnosa „Aktuelni politički i bezbednosni izazovi u međunarodnim odnosima“ koju je organizovao Institut za međunarodnu politiku i privredu u Beograd, kao najbolji polaznik. U toku dosadašnjeg istraživačkog rada, Filip je objavio nekoliko naučnih radova u časopisima iz kategorije M53, kao i nekoliko predloga praktičnih politika.

Autor: Jelena Šapić i Filip Stojanović

Dizajn: Žolt Kovač

Prelom: Jelena Šapić

Izdavač: Centar za istraživanje javnih politika, Beograd

Za izdavača: Branka Anđelković, urednica

Copyrights: Centar za istraživanje javnih politika

www.publicpolicy.rs

office@publicpolicy.rs

Pripremu ovog brifa podržalo je Odeljenje za demokratizaciju pri Misiji OEBS-a u Srbiji.